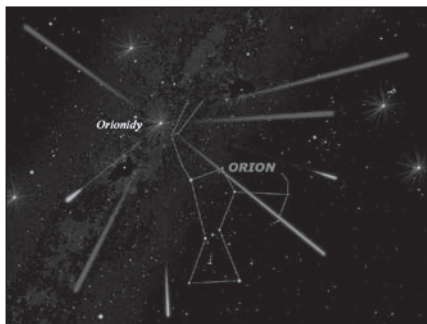

NOVINKY Z ASTRONOMIE

Překvapivé Orionidy

Říjen je pro pozorovatele meteorických rojů již tradičně ve znamení roje Orionid. Letos pozorování maxima předpovězeného na 21. října nerušil Měsíc, který byl den před novem, vedlejší maximum nastalo již v noci ze 17. na 18. 10. Orionidy se mohou pochlubit jednak nejslavnější mateřskou kometou P/1 Halley a potom proměnlivou aktivitou (průměrné ZHR je 23). Maxima se mezi lety 1984 a 2001 měnila mezi 14 a 31 ZHR. Při zpracování dat z uvedených let se také zjistilo zvýšení intenzity roje jednou za 12 let. Toto zvýšení bylo předpovězeno na léta 2008–2010.

Letos ovšem již několik dní před maximum pozorovatelé hlásí neobvyklou aktivitu roje. U nás nebylo příliš dobré počasí, nicméně v noci z 20. na 21. 10. vzrostla ZHR na 90, pozorovatelé v Severní Americe pozorují velmi vysokou aktivitu dokonce i v noci z 22. na 23. Zcela ojedinělé bylo zastoupení bolidů (meteorů jasnějších více než -5 mag). Za noc jich bylo možné z jednoho stanoviště pozorovat téměř tucet.

Kometa C/2006 M4 (SWAN)

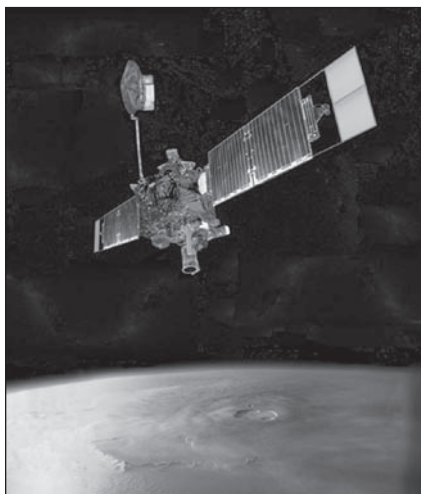

Tato kometa byla objevena družicí SWAN 20. června tohoto roku. S vypočteným ma-

ximem jasnosti 8. mag spadala spíše do kategorie objektů pro zkušenější astronomy amatéry, kteří mají CCD. Jak už to ale u nevyzpytatelných komet bývá, došlo dne 25. 10. patrně k výbuchu, který způsobil její prudké zjasnění. Kometa dosáhla 4. mag, a byla na temné obloze pozorovatelná i pouhým okem. Ohon byl asi 1 stupeň dlouhý a koma dosáhla $10'$. Během 3 dnů však opět zeslábla a přestala být očima viditelná.

■ Vladimír Libý

Konec Mars Global Surveyoru?

Americká sonda *Mars Global Surveyor* 2. listopadu pravděpodobně skončila svou mimořádně úspěšnou misi – toho dne totiž náhle ztichla. 5. listopadu se sice ještě technikům podařilo zachytit slabý signál, ale od té doby se sonda odmlčela úplně. Podle předběžných údajů se zdá, že na vině jsou potíže s natočením slunečních panelů. Sonda tak pravděpodobně ztratila dostatečný přísun energie potřebný pro spojení se Zemí. Technici však dále zkoumají i další možné scénáře vysvětlující radiový klid – např. srážku s mikrometeoritem či automatické natočení sondy ke Slunci v důsledku poklesu energie na palubě, které však u sondy mohlo způsobit ztrátu orientace. NASA do pátrání po ztracené sondě zapojila i nejnovější Marťanskou sondu *Mars Reconnaissance Orbiter*, jejíž snímkování kamerou vysokého rozlišení ze 20. listopadu však nezachytilo sebemenší stopy po obíhající Surveyoru. Technici se ještě

pokusí zachytit signál sondy pomocí roverů (*Spirit* a *Opportunity*) na povrchu Marsu, ale šance není příliš veliká. Vše nasvědčuje definitivní ztrátě sondy.

Na druhou stranu, nejde o příliš bolestnou ztrátu, spíše o ukončení velmi úspěšné vědecké mise. Vždyť sonda byla vypuštěna již 7. listopadu 1996, oběžné dráhy kolem Marsu dosáhla 11. září 1997, a mise měla trvat pouze 2 roky (tedy jeden martovský rok). Od té doby byla 4× prodloužena a sonda se vlastně doporučela pouze 2 dny před desátým výročí projektu. Stala se tak nejdéle pracující kosmickou sondou u planety Mars. Za tuto dlouhou dobu stihla zaslat více než 240 000 snímků, pomocí infračerveného spektrometru objevila přítomnost minerálu hematitu, který se pravděpodobně formoval ve vodném prostředí, bylo odhaleno zbytkové magnetické pole a především – dlouhý život sondy umožnil studovat sezónní variace klimatu Marsu po celé 3 marťanské roky.

Ulysses potřetí nad póly Slunce

17. listopadu se sonda *Ulysses* potřetí vrátila nad jižní pól Slunce, v současnosti tak probíhá opětovný výzkum polárních oblastí Slunce v období minima sluneční aktivity. Dráha sondy je totiž skloněna vůči ekliptice o 79° tak, aby sonda každých 6 let prolétala nad póly Slunce. Společný projekt NASA a ESA – sonda *Ulysses* – byla vypuštěna v roce 1990 a uskutečnila již čtyři přelety nad polárními oblastmi Slunce – v roce 1994 (jižní pól) a 1995 (severní pól) proběhly v období slunečního minima, přelety v letech 2000 a 2001 byly v období maxima sluneční činnosti. Oběžná dráha sondy – 6,2 roku – je totiž volena s ohledem na stu-